

ליל שישי

בליל שישי יקרא שנים מקרא ללא תרגום (מחזיק ברכה סי' קנו ס"ו בשם סולת בלולה מגורי האר"י), ומנהג הרש"ש לקרוא פעם אחת מקרא (דברי שלום מנהגי בית אל).

כ"ו פסוקים, נגד מילוי ב"ן וד' ה' ו' ה', ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד שישי:

רש"י

תורה

ביאור המקרא

שריפת הפר והשעיר

פר ושעיר החטאת לא נאכלו על ידי הכהנים בלילה כדין החטאת, משום שדמן ניתן בפנים המשכן, ועל כן יצאו לשריפה כדין חטאות פנימיות.

(כו) וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת דָּמָם [-מדמם] לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ -

כו וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאת וְאֵת | (כו) אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת דָּמָם. להיכל ולפני ולפנים:

שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הֻבֵּא

אֶת-דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל-מִחוּץ לַמִּחֲנֶה

וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת-עֲרֹתָם וְאֶת-בְּשָׂרָם וְאֶת-פְּרָשָׁם:

וְיֵת תּוֹרָא דְחֲטָאתָא וְיֵת צְפִירָא דְחֲטָאתָא דְאִתְעַל מִדְמָהוֹן

לְכַפֵּרָא בְּקוּדְשָׁא יִפִּיק לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִקְדִּין בְּנוֹרָא

יֵת מִשְׁכִּיהוֹן וְיֵת בְּסִרְיָהוֹן וְיֵת אוּכְלִיהוֹן: כח וְהַשְׂרִף

אֹתָם יַכְבֵּם בְּגִדְיוֹ וְרֹחֶץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי-כֵן

יָבֹא אֶל-הַמִּחֲנֶה: וְדִמּוּקִיד יִתְהוֹן יִצְבַּע לְבוֹשׁוֹהִי וְיִסְחִי

יֵת בְּסִרְיָה בַּמַּיָּא וְיִתֵּר בֶּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא: כט וְהִיתָה

לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ

תַּעֲנֶנּוּ אֶת-נַפְשֵׁיכֶם וְכָל-מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ

הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: וְתָהִי לְכוֹן לָקִים

עֲלֵם בִּירְחָא שְׂבִיעָאָה בַּעֲשָׂרָא לִירְחָא תַעֲנֶנּוּ יֵת נַפְשֵׁיכֶם

וְכָל עֵיבִידָא לֹא תַעֲבֹדוּן יַצִּיבִיא וְגִיּוּרִיא דִּיתְגִּירוּן

פִּינִיכוּן: ל כִּי-בִיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם

בַּעֲשָׂוֹר [-בעשירי] לַחֹדֶשׁ תַּעֲנֶנּוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם מֵאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בוֹ, גַם הָאֶזְרָח

מבני ישראל וגם הגֵּר שֶׁנִּתְגִּייר וְנִהְיָ יְהוּדִי הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

(ל) ועליכם להתענות ולשבות ממלאכה ביום זה, כִּי [-שהרי] בִּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר ה' עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם,

ביאור רש"י

הפרכות ועל מזבח הפנימי, וגם לְפָנֵי וְלִפְנֵי לַהּוֹת מִדְמָם

על הכפורת.

להיכן הובא דמם

(כו) אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת דָּמָם. לְהִיכָל לַהּוֹת מִדְמָם עַל

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(לג) וכפר הכהן אשר ימשה וגו'. כפרה זו של יום הכיפורים אינה כפרה אלא זכרון גדול (וימלא לב:), לפי שנאמרה כל הפרשה זכרון, הולך לומר זכרון גדול הצא אחרי שיהא כמוהו (ת"כ): ואשר ימלא את ידו. אין לי אלא המושח בשמן המשחה, מרובה בגדים מנין, תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו וגו' (וימלא ה. ת"כ), והס כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שצימיו נגזזה כלוחית של שמן המשחה (וימלא לב:): לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם (ת"כ):

סדר עבודת יום הכיפורים במקדש לדורות

(לב) וכשם שיכפר אהרן ביום הכיפורים על עצמו ועל הכהנים ועל כל ישראל בסדר העבודות האמור לעיל, וכפר - כמו כן יכפר [ביום זה הפכה אשר ימשה את המושח לכהונה גדולה בשמן המשחה, ואשר ימלא את ידו - וכן הכהן שיתחנך] לכהן תחת אביו בכהונה גדולה ללא משיחה אלא בריבוי בגדים בלבד, וילבש [את בגדי הקדש - הלבן] שהם בגדי הקדש שעמהם עובר הכהן הגדול חלק מעבודות יום הכיפורים, כאמור לעיל:

(לג) וכפר - ויכפר [הכהן הגדול שבכל דור את מקדש הקדש - על קודש הקדשים, ואת [ועל] אהל מועד, ואת [ועל] המזבח הפנימי וכפר, ועל הכהנים ועל כל שאר עם הקהל [ישראל] וכפר בדמים אלו, ובידיים שעל הפר והשעיר לעזאזל:

מכל חטאתיכם לפני יהוה

תטהרו: ארי ביוםא הדין יכפר

עליכון לדפא יתכון מכל חוביכון

קדם יי תדפון: לא שבת שבתון

היא לכם ועניתם את

נפשתיכם חקת עולם: שפא

שבתא היא לכון ותענון ית

נפשתיכון קים עלם: לב וכפר

הכהן אשר ימשה אתו ואשר ימלא את ידו לכהן

תחת אביו ולבש את בגדי הכהן הקדש:

ויכפר כהנא דרבי יתיה ודקריב ית קורבניה לשמשא

תחת אביו וילבש ית לבושי בוצא לבושי קודשא:

לב וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת

המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל

יכפר: ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זמנא ועל

מדבחא יכפר ועל כהנא ועל כל עמא דקהלא יכפר:

המזבח הפנימי יכפר, ועל הכהנים ועל כל שאר עם הקהל [ישראל] יכפר בדמים אלו, ובידיים

שעל הפר והשעיר לעזאזל:

ביאור רש"י

נמשח ונתייחד רק בלבישת בגדי כהן גדול מניין שגם הוא כשר לעבודת יום הכיפורים, תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו וגו' לכהן תחת אביו, והיינו מרובה בגדים (וימלא ת"כ), ואלו הם שלא נמשחו, כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו המלך ואילך, שצימיו נגזזה כלוחית של שמן המשחה (וימלא לב:).

אם בנו ראוי, הוא קודם להתמנות לכהן תחת אביו. אין הכוונה שאין ממנים לכהן גדול אלא בנו של כהן גדול, אלא הכוונה ללמד שאם בנו של הכהן גדול שמת מלא את מקומו היינו שהוא ראוי כמותו, הוא קודם לכל אדם להתמנות לכה"ג (ת"כ).

עבודת היום אינה כפרה אלא זכרון גדול (לב) וכפר הכהן אשר ימשה וגו'. ללמדנו שבפירה זו [עבודת היום] של יום הכיפורים אינה כפרה אלא זכרון גדול שאין משיחה אלא זכרון גדול (וימלא לב:), ולפי שנאמרה כל הפרשה זכרון, הולך לומר זכרון גדול הצא אחרי שיהא כמוהו (ת"כ): ואשר ימלא את ידו. אין לי אלא המושח בשמן המשחה, מרובה בגדים מנין, תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו וגו' (וימלא ה. ת"כ), והס כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שצימיו נגזזה כלוחית של שמן המשחה (וימלא לב:): לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם (ת"כ):

גם כהן גדול שלא נמשח כשר לעבודה ואשר ימלא את ידו. אין לי שיהיה כשר לעבודת יום הכיפורים אלא כהן גדול המושח בשמן המשחה כמו שכתוב 'אשר ימשה', מרבה בגדים - כהן גדול שלא

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(לד) וְהִיתָה [ותהיה] זאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם, לְכַפֵּר בְּכָךְ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתֵם פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה. וכאשר הגיע יום הכיפורים, וַיַּעַשׂ [עשה] אהרן פֶּסֶדֶר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה:

שחוט חוץ

בפרשה זו מצוה הכתוב להביא את הזבחים אל פתח אהל מועד, לזבח אותם שם לה', לזרוק על המזבח את דמם ולהקטיר חלביהם. ועונש אשר ישחט או יקטיר בחוץ בכרת.

יז (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר - וכך אמר לו:

(ב) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו, שֶׁהֵם מִקְרִיבֵי הַקֹּרְבָּנוֹת, וְאֶל כָּל שֹׂאֵר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִבְּיֵאֵי הַקֹּרְבָּנוֹת, וְאֶמְרַתְּ אֲלֵיהֶם, זֶה הַדָּבָר [הציווי] אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר - וכך אמר:

(ג) אִישׁ אִישׁ [כל איש ואיש] מִבֵּית [מבני] יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִשְׁלֶשֶׁת מִיָּנִי בַּהֲמוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵם מִקְרִיבִים אֶת כָּל הַקֹּרְבָּנוֹת, שׂוֹר אוֹ כֹּשֵׁב [כבש] אוֹ עֵז הַמוֹקֵדִשׁ, בַּמִּחְנָה, אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנָה - בין

לבש אהרן את בגדי הכהונה כמקיים גזירת המלך (לד) וַיַּעַשׂ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וַיִּגֹּף. לא בזמן הציווי, אלא בְּשִׁהְיַת יוֹם הַכִּיּוּרִים עֲשֵׂה בַּפֶּדֶר הָיָה שְׁחִיתוֹ אוֹתוֹ מֹשֶׁה אֵז, וְנֹאמַר כֵּן וַיַּעַשׂ כְּאֲשֶׁר צִוָּה לְהַגִּיד שְׂבָחוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹבִשְׁתָּן לְגִדָּתוֹ וּכְבוֹדוֹ, אֲלֹא בְּמִקְנֵם גִּזְרַת הַמֶּלֶךְ (ת"ס).

איסור שחיטה בחוץ רק בקדשים

יז (ג) אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֹּשֵׁב. בבהמות מוקדשין

(לד) וַיַּעַשׂ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וַיִּגֹּף. כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה. ולהגיד שצוה של אהרן, שלא היה לזשן לגדלתו, אלא כמקיים גזירת המלך (ת"ס): יז (ג) אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֹּשֵׁב. צמוקדשין הכתוב מדבר, שגאמר (פסוק ד) לַהֲקִיץ קִרְבֵּן (ת"ס): במחנה. חוץ לעזרה (וזכרם ק: ת"ס): (ד) דִּם יִחָשֵׁב. כשופך דם האדם שמתחייב צנפשו (תנחומא יב):

מֹשֶׁה: וְתִהְיֶה דָא לְכוּן לְקִיָּם עַלְם לְכַפֵּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חוֹבִיָּהוֹן חֲדָא בְּשִׁתָּא וְעֵבֶד פְּמָא דְּפָקִיד יִי יְת מֹשֶׁה: פ רביעי יז א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר: ג דַּבֵּר אֶל-אֶהֱרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרַתְּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: מִלִּיל עִם אֶהֱרֹן וְעִם בָּנָיו וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן דִּין פְּתַגְמָא דְּפָקִיד יִי לְמִימַר: ג אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ-כֹשֵׁב אוֹ-עֵז בַּמִּחְנָה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנָה: גִּבֵּר גִּבֵּר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל דִּיפּוֹס תוֹר אוֹ אִימַר אוֹ עֵזָא בְּמִשְׁרִיתָא אוֹ דִּיפּוֹס מִפְּרָא לְמִשְׁרִיתָא: ד וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קֹרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דִּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא

כאשר שחט מהבהמות הללו בתוך מחנה ישראל ובין כששחט מחוץ למחנה ישראל:

(ד) וְאֶל פֶּתַח [חצר] אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ, לשור או לכבש או לעז, לְהַקְרִיב אוֹתוֹ כְּדִינוֹ, שֶׁכֵּן הוּא קֶרְבֵּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה', הרי כשופך דם של אדם שמתחייב בנפשו, וַיִּחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא, והוא הדין

ביאור רש"י

לשמים לקרבן הקטוב מַדְבָּר לאוסרם לשחוט בחוץ, שְׁנֵאמַר (פסוק ד) 'לְהַקְרִיב קֶרְבֵּן' אבל לא אסר לשחוט בהמות חולין בחוץ (ת"ס).

במחנה חוץ לעזרה דינו בחוץ למחנה בַּמִּחְנָה. היינו חוץ לַעֲזָרָה אפילו שהוא במקום המקדש (וזכרם ק: ת"ס).

עונשו כשופך דם אדם

(ד) דִּם יִחָשֵׁב. לו פאילו שופך דם האדם שגם כאן הוא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ שְׁעוֹנְשׁוֹ כֵּת (תנחומא יב).

לזרוק את הדם בחוץ, שנחשב לו כאילו דם של אדם שפך, ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: (ה) ומבאר הכתוב את טעם המצוה: **לִמְעַן אֲשֶׁר -** כדי שיביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים - רגילים לזבח על פני השדה, במקום שאינו ראוי לזבח לה', ויש מהם שזובחים אותם לשעירים ולא לשם שמים, ויהביאם בני ישראל לה' אל פתח אהל מועד אל הכהן, וזבחו בני ישראל זבחי שלמים לה' אותם -

אותם לה' זבחי שלמים: (ו) וזרק הכהן את הדם של הקרבנות הללו על מזבח ה' שנמצא בפתח [בחדר] אהל מועד, והקטיר שם הכהן את החלב לריח ניחח לה' - שיתקבל ברצון לפני ה': (ז) ולא יזבחו עוד בני ישראל את זבחייהם לשעירים [לשדים], אשר הם השוחטים להם זנים אחריהם - טועים בדרכם, חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם:

(ח) ומוסיף הכתוב: ואלהם - ואל אהרן ובניו וכל ישראל שהוזכרו מקודם (פסוק ב) תאמר, איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם, אשר יעלה [יקטיר] מחוץ לעזרה איברי עולה או אימורי זבח אחר:

דָּם שִׁפָּךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקְרָב עַמּוֹ: וְלִתְרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא לֹא אֵיתִיָּה לְקִרְבָּא קוּרְבָּנָא קָדָם יי קָדָם מִשְׁפָּנָא דִּי דָּמָא יִתְחַשֵּׁב לְגִבְרָא הַהוּא דָּמָא אֲשֶׁר וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׁא הַהוּא מַעֲמִיָּה: ה לִמְעַן

אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים על פני השדה ויהביאם ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם: בדיל דזיתון בני ישראל ית דבחייהון דאנן דבחיין על אפי חקלא ויזיתון קדם יי לתרע משפן זמנא לות פהנא ויכסון נכסת קודשין קדם יי יתהון: ו וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה: ויזרוק פהנא ית דמא על מדפחא דיי בתרע משפן זמנא ויסיק תרפא לאתקבלא ברעוא קדם יי: ו ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זנים אחריהם חקת

דם שפך. לרבות את הזורק דמים בחוץ (ובמים קו). (ה) אשר הם זובחים. אשר הם רגילים לזכות: (ו) לשעירים. לשדים, כמו (ישעיה יג כא) וישעירים ירקדו שם (תו"ט): (ח) אשר יעלה עולה. לחייב על

עולם תהיה זאת להם לדרתם: ולא ידבחו עוד ית דבחייהון לשידין דאנן טען בתריהון קנים עלם תהי דא להון לדריהון: חמישי שלישי כשהן מחוברין ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עולה או זבח: ולהון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא

מי הם השעירים (ו) לשעירים. הוא כינוי לשדים, כמו 'ושעירים ירקדו שם' (ישעיה יג כא) הנאמר בנבואת ישעיה על ככל שתחרב ותהיה שוממת בלי יושב 'שדים ירקדו שם' (תו"ט). המקטיר בחוץ חייב כשוחט (ח) אשר יעלה עולה. חזר והזהיר להביא גם על

הזורק בחוץ חייב דם שפך. מיותר הוא, אלא לרבות גם את הזורק דמים בחוץ ולא שחטו בחוץ שחייב (ובמים קו). הבהמות שרגילים לזבח בחוץ (ה) אשר הם זבחים. לא שכבר זכור, אלא הבהמות אשר הם רגילים לזבח בחוץ.

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(ט) וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּנוּ - יביא את העולה או את הזבח לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ קֶרֶבן לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוּיוֹ:

דיני הדם

בפרשה זו מלמד הכתוב שהדם אסור באכילה, והאוכלו יכרת, לפי שהדם הוא הנפש ומכפר על נפש האדם. כמו כן באה בפרשה מצות כיסוי

הדם בעפר.

(י) וְעוֹד מִצוּה הַכְּתוּב: אִישׁ אִישׁ מִבֵּית

[ממשפחת] יִשְׂרָאֵל וּמִן

הַגֵּר הַגֵּר - שנתגייר

ונתייחד בְּתוֹכָם, אֲשֶׁר

יֹאכֵל בֶּלֶד דָּם, אִפְנֵה

מִכָּל עֶסְקִי וְנִתְתִּי -

וְאֵתָן אֶת פָּנָי - הַפָּנָי

שֶׁלִּי כְּדִי לַעֲסוֹק בְּנִפְשׁ

הַדֹּכֵלֶת אֶת הַדָּם,

וְהִכְרַתִּי אֶתָּה מִקֶּרֶב

עֲמָה:

(יא) וּמִבָּאֵר הַכְּתוּב אֶת

טַעַם אִסוּר אֲכִילַת הַדָּם:

כִּי - מִפְּנֵי שֶׁהַנֶּפֶשׁ שֶׁל כָּל

הַבָּשָׂר [הַבְּרִיּוֹת] בְּדָם

הוּא תְלוּיָה, וְאֲנִי לִפִּי

שֶׁהָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ, חֲמַלְתִּי

עֲלֵיכֶם וְנִתְתִּיו לְפָנֶיךָ עַל

הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל

נִפְשֹׁתֵיכֶם - נִפְשׁוֹת

הָאָדָם, כִּי - מִפְּנֵי שֶׁהָדָם

הוּא בְּנִפְשׁ - עַל הַנֶּפֶשׁ

יִכָּפֵר, שֶׁתְּבוֹא נֶפֶשׁ

[הָדָם] וְתִכָּפֵר עַל נֶפֶשׁ

[הָאָדָם]:

דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן דִּיסיק עֲלֵתָא או

נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא: וְאֵל-פֶּתַח אֹהֶל

מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ

לִיהוּה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא

מֵעַמּוּיוֹ: וְלִתְרַע מִשְׁכָּן זְמָנָא לֹא

יִיתִינִיָּה לְמַעַבְדַּד יִתִּיָּה קֳדָם יי

וְיִשְׁתִּיצִי אֲנָשָׁא הַהוּא מֵעַמִּיָּה:

וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל

וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר

יֹאכֵל כָּל-דָּם וְנִתְתִּי פָנָי בְּנִפְשׁ

הָאֹכֵלֶת אֶת-הָדָם וְהִכְרַתִּי

אֶתָּה מִקֶּרֶב עֲמָה: וְגִבֹּר גִּבֹּר

מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוּרֵי דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן דִּיכּוֹל כָּל

דְּמָא וְאֵתָן רוּגְזִי בְּאֲנָשָׁא דִּיכּוֹל יֵת דְּמָא וְאִישִׁיצִי יִתִּיָּה

מְגוֹ עַמִּיָּה: כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּיו

לָכֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל-נִפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הָדָם הוּא

בְּנִפְשׁ יִכָּפֵר: אֲרִי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדְמָא הִיא וְאֲנָא יְהִיִּיתִיָּה

לְכוֹן עַל מִדְּבַחָא לְכַפֵּרָא עַל נִפְשֹׁתְכוֹן אֲרִי דְּמָא הוּא עַל

ביאור רש"י

עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים, תִּלְמוּד לִזְמַן 'כָּל דָּם' (תו"ס).

פירוש 'פני'

וְנִתְתִּי פָנָי. הֵינּוּ פָנָי שֶׁל כְּלוּמַר, אָמַר הַקֹּב"ה פְּנֵה

אֲנִי מִכָּל שָׂרָא עֲסָקִי וְאֲנִי עוֹסֵק אֵלָּא בּוֹ לַהֲעֵנִישׁוֹ

(שם).

הנפש תלויה בדם ולכן ניתן לכפרה

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר. כְּלוּמַר קִיּוּמוֹ וְחַיּוּתוֹ שֶׁל כָּל בְּרִיָּה

בְּדָם הִיא תְלוּיָה שֶׁבְּלַעֲדֵיו תִּיפְסַד, וְלִפְיָכֶךָ אֵת

דָּם הַבְּהֵמָה נִתְתִּיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נִפְשׁ הָאָדָם

הַמִּבְיָאֵל עַל חֲטָאוֹ, כְּדִי שֶׁתְּבוֹא נֶפֶשׁ הֵינּוּ הָדָם שֶׁהַנֶּפֶשׁ

תְלוּיָה בּוֹ וְתִכָּפֵר עַל הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָאֵת.

הַמִּקְטִיר אֵיבָרִים בַּחוּץ כְּמוֹ הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ, נִמְצְאוּ

לְמִידֵּים שֶׁאֵם שָׁחַט אֶחָד בַּחוּץ וְאַחֵר כֹּךְ הִעֲלָה חֲבֵרוֹ

הַאִימּוּרִים, שֶׁנִּיחָם חֲבִיבִין אִף שֶׁכָּבֵר נִפְסֵל הַקֶּרֶבן מִשְׁעַת

שִׁחִיתוֹ, וְהוּא הָדִין אִם אֶחָד שׁוֹחֵט וּמַעֲלָה שְׁחִיב שְׁתֵּים (רֹאֵה

זבחים קו. ותו"ס).

ימיו וזרעו נמרתים

(ט) וְנִכְרַת. גַּם זָרְעוֹ נִכְרַת וְיָמָיו נִכְרַתִּין שְׁמַת קוֹדֶם

זמנו.

בכל דם יש חיוב כרת

(י) כָּל דָּם. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (פְּסוּק יא) 'בְּנִפְשׁ יִכָּפֵר',

יְכוֹל - סְבוּר הֵייתִי לֹמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֵיב אֲלָּא

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(יב) עַל פֶּן - ובגלל שהדם הוא הנפש וניתן לכפר, אֲמַרְתִּי בפרשת ויקרא (לעיל ג יז) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כֹּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם, וְאִף הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם, אלא רק יכפר במזבח:

(יג) וְעוֹד מצוה הכתוב: אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם, אֲשֶׁר יֵצוּד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל - מותר באכילה, וְשִׁפְךָ - ישפוך ויריק את דמו בשחיתתו, וְכִסְּהוּ - ויעטפנו מכל עבר בַּעֲפָר, כדי שלא יהא ראוי לאכילה:

(יד) ומבאר הכתוב את טעם מצות כיסוי הדם: כִּי - מפני שנֶפֶשׁ כֹּל בְּשָׂר, הן באדם והן בבעלי החיים, דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ הוּא - דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בדם, והם מעורבים יחד, וְאָמַר - וכבר אמרתי בפרשה זו (פסוק יב) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כֹּל בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ, כִּי - שכן הנֶפֶשׁ של כֹּל בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא - היא הדם, ואין לערב את נפש

(יב) כֹּל נֶפֶשׁ מִכֶּם. להזהיר גדולים על הקטנים (יבמות קד. תר"ט): (יג) אֲשֶׁר יֵצוּד. אין לי חלל ניד, אלווין ותרנגולין מניין, תלמוד לומר לומר מכל מקום, אם כן למה נאמר אֲשֶׁר יֵצוּד, שלא יאכל זכר חלל בהמה זאת (פולין פד. תר"ט): אֲשֶׁר יֹאכַל.

פרט לטמאים (תר"ט): (יד) דמו בנפשו הוא. דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בו: כי נפש כל בשר דמו הוא. הנפש היא הדם. דם וזכר לשון זכר, נפש לשון נקבה:

נֶפֶשׂא מִכֶּפֶר: יב עַל־פֶּן אֲמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: על פֶּן אֲמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל אֲנֶשׁ מִנְּכֹחַ

לֹא יִיכּוֹל דָּמָא וְגִיּוּרֵי דִּיתְגִּירוּן בִּינִיכּוֹן לֹא יִיכּוֹל דָּמָא: יג וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצוּד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ אֶת־דָּמוֹ וְכִסְּהוּ בַּעֲפָר: וגבר גבר מן בני ישראל ומן גִּיּוּרֵי דִּיתְגִּירוּן בִּינִיהוּן דִּיצוּד צִידָא חֵיתָא אוֹ עוֹפָא דִּיתְאָכִיל וְיִישׁוּד ית דמיה ויכסיניה בַּעֲפָרָא: יד כִּי־נֶפֶשׁ כֹּל־בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כֹּל־בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כֹּל־בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא כֹּל־אֹכְלוֹ יָכָרְתָּ: ארי נפש כל בסרא דמיה בנפשיה הוּא וְאֲמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כֹּל בְּסָרָא לֹא תִיכְלוּן אֲרִי נֶפֶשׁ כֹּל בְּסָרָא דִּמְיָה הִיא כֹּל דִּיכְלִינִיה יִשְׁתִּיעִי:

האדם הנצחית עם נפש הבהמה החולפת, וכֹּל אחד מן אֲבָלָיו של הדם יָכָרְתָּ:

ביאור רש"י

עופות טמאים אינם בכיסוי הדם אֲשֶׁר יֹאכַל. פָּרָט לְטַמְאִים שאין חייבים בכיסוי הדם (תר"ט).

הנפש תלויה בדם ולכן נחשב הדם כנפש (יד) דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ הוּא. אין הכוונה שדמו תלוי בנפשו, אלא דָּמוֹ הוּא לֹא בְּמִקּוֹם הַנֶּפֶשׁ, וכמבואר לעיל (פסוק יא), וְשִׁפְךָ תִּלְוִיָּהּ בּוֹ [בדמיון].

כִּי נֶפֶשׁ כֹּל בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא. קשה מדוע אמר 'הוא' לשון נקבה הרי 'בשר' ו'דם' לשון זכר הם, אלא שכאן אינו מדבר על הדם אלא על הנפש, שהנֶפֶשׁ הִיא הַדָּם ונפש לשון נקבה כדלהלן, דָּם וּבְשָׂר לִשׁוֹן זָכָר, נֶפֶשׁ לִשׁוֹן נְקֵבָה.

הגדולים מזהירים לא להאכיל לקטנים (יב) כֹּל נֶפֶשׁ מִכֶּם. 'כל' לרבות, והוא לְהַזְהִיר את הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים שלא להאכילם בידים (יבמות קיד. תר"ט).

כיסוי הדם אף בחיות ועופות שאין צורך לצודם (יג) אֲשֶׁר יֵצוּד. אין לִי לחייב בציווי זה לכסות אֲלָא דם צִיד [בעלי חיים שיש צורך לצודם], אֲזִיזִין וְתִרְנַנְגוּלִין שגדלים אצל בני אדם ואין צורך לצודם מִנִּין שנכללים בציווי זה, תִּלְמוּד לִזְמֹר 'צִיד', שמשמע מִכֶּם מִקּוֹם אפילו דבר הניצוד ועומד, אִם פֶּן שכולם חייבים לָמָּה נֶאֱמַר 'אֲשֶׁר יֵצוּד' שמשמעו רק דברים הצריכים צידה, אלא ללמדנו דרך ארץ שֶׁלֹא יֹאכַל אדם בְּשָׂר דְּדִיר אֲלָא בְּטוֹרַח כְּהוֹמְנָה זֹאת שמגיע בטרחה (חולין פד. תר"ט).

ביאור המקרא

תורה

רש"י

טומאת נבילה

בשני הפסוקים הבאים מלמד הכתוב שנבלת עוף טהור מטמאה את אוכלה, ואף בגדיו נטמאים, ולא יטהר עד שיטבול ותעריב השמש, ואם לא ינהג כדן טמא יתחייב.

(טו) ועוד מצוה הכתוב: **כֹּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה** [-בעל חי שמת או שנפסל בשחיתות] וּמִרְפָּה [-בעל חי שטרפתו חיה והמיתתו], בְּאֶזְרָח וּבְגֵר - בין כשהנפש היא מן תושבי הארץ ובין כשהיא מן גרי הצדק, וְכֶבֶס יכבס האוכל את בְּגָדָיו, וְרִחֵץ בְּמִים - ויטבול במי מקוה, וְטָמֵא - ויטמא עַד הָעֶרֶב [-השקיעה], וְטָהַר - ויטהר:

(טז) וְאִם לֹא יִכְבֹּס הָאוֹכֵל את בגדיו הטמאים, ויזרקם למקדש, וּבִשְׂרֹו - או שאת בשרו לֹא יִרְחֹץ, ויכנס למקדש או שיאכל קודש כשטומאתו עליו, וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ - יתחייב כרת כעונש שאר הטומאות:

(טו) **אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וּמִרְפָּה**. נזנלת עוף טהור דיצר הכתוב, שאין לה טומאה אלא בשעה שנזנלת ציית הצליעה (חולין ק); ולמדך כאן שמטמאה באכילתה [ואינה מטמאה צמגע]. וטרפה האמורה כאן לא נכתבה אלא לדרוש, וכן שנינו (מ"ב)

יכול תהא נזנלת עוף טמא מטמאה ציית הצליעה, תלמוד לומר טרפה, מי שיש צמינו טרפה, יאכל עוף טמא שאין צמינו טרפה: (טז) וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ. אם יאכל קדש או יכנס למקדש, חייב על טומאה זו ככל שאר טומאות (מ"ב): ובשרו לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ. על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כיבוס בגדים צמלקות (סג): יח (ב) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אני הוא שאמרתי

וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וּמִרְפָּה בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וְכֶבֶס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: וְכָל אִנֶּשׁ דִּיכּוּל נְבִילָא וְתִבְרָא פִּינְצִינָא וּבְגִידֵינָא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסַאב עַד רַמְשָׁא וְיִדְכִּי: וְאִם לֹא יִכְבֹּס וּבִשְׂרֹו לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ: וְאִם לֹא יִצְבַּע וּבִסְרִיהָ לֹא יִסְחִי וְיִקְבֵּל חוֹבִיָּה: פ יח א וְיִדְבֵּר

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: ב דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמַּר לְהוֹן אָנָּה יִי אֱלֹהֵכֶן:

פתיחה לאיסורי עריות

בטרם יתחיל להזהיר שלא לגלות עריות, מזהיר הכתוב לישראל שה' הוא אלהיהם, ועליהם לשמור ולעשות חוקיו ומשפטיו וללכת בהם, ולא לעשות כמעשי מצרים וכנען וללכת בחוקותיהם.

יח (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר - וכך אמר לו:

(ב) דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בשמי, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, ועליכם לקבל את גזירותי:

ביאור רש"י

טָמֵא שְׂאִין בְּמִינוֹ מִרְפָּה שמעולם לא היה ראוי לאכילה. אכל קודש או נכנס למקדש בטומאתו חייב כרת (טז) וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ. היינו דווקא אם בזמן טומאתו יאכיל קדש או יכנס לְמִקְדָּשׁ או חֵיב כרת עַל טָמְאָה זו [שנטמא בנבלת עוף טהור] כִּכְלָ שְׂאֵר טָמְאוֹת שהטמא בהן שנכנס למקדש או שאכל קודש עונשו כרת (תרי"ג). על טומאת הגוף עונשו כרת ועל טומאת בגדים מלקות וּבִשְׂרֹו לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ. דווקא עַל רִחִיצַת גּוּפוֹ היינו שלא טבל לטהרתו ונכנס למקדש או אכל קודש עֲנֹשׁ כְּרַת, ואילו עַל כִּבּוּס בְּגָדִים - אם לא כיבס בגדיו וזרקן למקדש אין עונשו כרת אלא בְּמִלְקוֹת (סג). 'אני ה' אֱלֹהֵיכֶם' קבלתם מלכותי או פורע ונותן שכר יח (ב) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כלומר אֲנִי הוא שְׂאֵמַרְתִּי

נבלת עוף טהור מטמאת רק באכילה בבית הבליעה (טז) **אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וּמִרְפָּה**. בְּנִבְלָת עוֹף טָהוֹר דִּבֶּר הַכְּתוּב שהרי נבלה מטמאת במגע וכאן נתפרשה טומאת נבלה על ידי אכילה, אלא מוכח שהכתוב מדבר בנבלת עוף טהור שְׂאִין דִּה טָמְאָה במגע אֲלֵא על ידי אכילתה בְּשִׁנְיָה שְׂנִבְלָעַת בְּבִית הַבְּלִיעָה (חולין ק); וְלִפְדֵּךְ כָּאֵן שְׂמִטְמָאָה בְּאִכִּילָתָהּ [ואינה מטמאה בְּמִנְעָה], מה שאינו כן בנבלת בהמה ששטמאת במגע ואינה מטמאת באכילה. וּמִרְפָּה הָאֵמֹרָה כָּאֵן אינה מטמאת וְלֹא נִבְלָתָה אֲלֵא דָרִישׁ, וְכֵן שְׂנִינָה הדרשה (תרי"ג) יבול - סבור הייתי לומר שְׂתִּהֵא גם נְבִלָת עוֹף טָמֵא מְטַמָּאָה בְּבִית הַבְּלִיעָה כעוף טהור, תִּלְמֹד לִזְמֹר 'מִרְפָּה', מִי שִׁישׁ בְּמִינוֹ מִרְפָּה היינו שהיתה לו שעת הכושר לפני שנטרף, יָצָא עוֹף

רש"י

בסיני אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (שמות כ ב), וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזירותי. רבי אומר, גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק צעירות צימי עזרה, לפיכך צא עליהם בגזירה אני ה' אלהיכם, דעו מי גזר עליכם, דיין ליפרע ונאמן לשלם שכן (תו"כ):

ביאור רש"י

נכריות בימי עזרה, לפיכך בא אֱלֹהֶיךָ בענין עריות בגזירה, 'אני ה' אֱלֹהֶיךָ' דעו מי גזר עליכם, שהוא דין אמת לפרע מהעוברים ונאמן לשלם שכן לעושי רצונו (תו"כ).

בסיני אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (שמות כ ב), ואז קבלתם עליכם עול מלכותי, מעתה קבלו עליכם גם גזירותי. רבי אומר אזהרה מיוחדת היא על עריות, לפי שגלוי וידוע לפניו שסופן לנתק [-להידבק] בעריות שנשאו נשים

יום שישי

השלמת הפרשה:

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(ג) כְּמַעֲשֵׂה - כמעשיהם המקולקלים של אנשי ארץ מצרים אשר ישבתם [-התעבבתם] בה לא תעשו, וכמעשיהם המקולקלים של אנשי ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה [-לשם] לא תעשו, ובחקקיהם - ואף בחוקים שחקקו להם שמצד השכל אין בם קלקול לא תלכו [-תתנהגו], שמתוך כך תתדמו להם בכל מעשיהם, ואיזו תועלת תהיה לי אז בהחלפתי אותם בכם:

(ד) אבל את משפטי הללו שגם אם לא נאמרו בתורה היתה הדעת אומרת אותם תעשו,

(ג) כְּמַעֲשֵׂה ארץ מצרים. מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו צו ישראל מקולקל מן הכל (תו"כ): אשר אני מביא אתכם שמה. מגיד

שאומן עממין שכנשו ישראל מקולקלים מכולם (ס): ובחוקיהם לא תלכו. מה הניח הכתוב שלא אמר, אלא אלו נימוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרעטאות ואטעדיאות. רבי מאיר אומר, אלו דרכי האמורי שמנו חכמים (ס): (ד) את משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו

כְּמַעֲשֵׂה ארץ-מצרים אשר ישבתם---בה לא תעשו וכמעשיהם ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקקיהם לא תלכו: פְּעֻבְדֵי עֲמָא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּיתְבְּתוֹן בְּהָ לֹא תַעֲבֹדוּן וּכְפְעֻבְדֵי עֲמָא דְאַרְעָא דְכְנַעַן דְאַנָּא מַעֲלִי

יתכוון לתמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהכון: - את-משפטי תעשו

ביאור רש"י

מצרים' וגו' מזה הניח הכתוב שכל אומר, אלא אלו נימוסות [מידות ודרך חיים] ששקין אף שאינם מקולקלים ואינם עבירה על דברי תורה, אסור ללכת להם, והם דברים החקוקין להם, כגון טרעטאות היינו מקום לשחוק והיתול, ואצטדיאות - מקום שמסיתים חיות להילחם אלו באלו. רבי מאיר אומר, 'חוקותיהם' אלו דרכי האמורי שפנו חכמים שאסור לעשותם אע"פ שאין קלקול בדבר, שלא להידמות להם (ס).

'משפטי' - דברים שהאדם מבינם מעצמו

(ד) את משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה כענייני משפט בין אדם לחבירו, שאלו

מעשי המצריים והכנענים מקולקלים מכל האומות

(ג) כְּמַעֲשֵׂה ארץ מצרים. מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות ולכן הזכיר שתי ארצות הללו, ואותו מקום גושן שישבו בו ישראל במצרים היה מקלקל מן הכל ולכן הוסיף לומר 'אשר ישבתם בה' (תו"כ).

אשר אני מביא אתכם שמה. מגיד שאותן עממין שהיו בארץ כנען ששבו ישראל, מקלקלים יותר מבפנים שסדר הפסוק להזהיר קודם על הקל ומוסיף והולך (ס). 'חוקותיהם' - מקומות משחק שלהם, ו"א דרכי האמורי ובחקקיהם לא תלכו. אחר שהזהיר 'כמעשה ארץ

